

Článek v rámci projektu: dobrý sluha, špatný pán

Popis

Nadpis této moje práce se inspiroval starším českým příslovím o ohni. Ten má tak podobné vlastnosti. Dobře slouží, ale bráda, kdy se vymkne kontrole. V této souvislosti myslím, že je třeba v první řadě vyjasnit vztah mezi spotřebitelským úvěrem a úvěrem na spotřebu. Zhruba lze říci, že úvěr na spotřebu je podmnožinou v rámci spotřebitelského úvěru, protože tam patří zejména je třeba úvěry na bydlení.

Úvěry na spotřebu, jak vyplývá z následujících tabulek, představují menší část spotřebitelských úvěrů, přesto ale nejsou zanedbatelné.

Úvěry na spotřebu poskytnuté k	31.12.2025	31.12.2024
bankami	396 mld. Kč	358 mld. Kč
nebankovními finančními firmami	441 mld. Kč	412 mld. Kč
Úvěry na spotřebu celkem	837 mld. Kč	770 mld. Kč

Zdroj: statistický systém ČNB Arad

K 30.6.2026 činil objem úvěrů poskytnutých bankami obyvatelstvu klasifikovaným jako spotřební úvěry celkem 4.430 mld. Kč. Z toho je zřejmé, že více než 90 % úvěrů poskytnutých bankami obyvatelstvu je určeno na bydlení. Z racionálního hlediska jsou úvěry na bydlení v zásadě v pořádku, pokud nejsou určeny na pořízení spekulativních bytů. Umožňují bydlení lidem, kteří by jinak museli na vlastní byt nebo

demokracie je to, co dělá z lidí lidi.

Jinými slovy, úvěry na spotřebu. Spolu s úvěry od nebankovních finančních společností je to zhruba 20 % úvěry, kterou banky v České republice poskytly zdejšímu obyvatelstvu. Na rozdíl od úvěrů na bydlení je ale racionalita v úvěrů tohoto druhu úvěrů mnohem pochybnější. Jistě, existují případy, kdy má využití úvěru na spotřebu smysl. Například, pokud v rodině s malými dětmi definitivně odejde lednicka nebo práčka a rodina nemá vytvořených finančních rezervy, pak úvěr na spotřebu představuje jedinou dostupnou možnost. Předpokládá se, že úvěr bude splacen z budoucích příjmů rodiny. V tomto případě by se jednalo o překlenutí dočasného nedostatku finančních prostředků a použití úvěru lze ospravedlnit. Tenhle typ úvěrů ale není příliš častý.

Velkou většinu úvěrů na spotřebu úvěrují lidé, kteří takový úvěr považují za dodatečný a legitimní zdroj k udržení nebo i zvýšení svého životního standardu, který pomáhá jejich disponibilní příjmy. Tak například, podle průzkumu společnosti Provident Financial z května tohoto roku nezbývá na konci měsíce vůbec nic z měsíční platy 13 % českých domácností. Lidé z tohoto segmentu přesto chtějí mít životní úroveň, jakou vidí ve svém okolí. Ti se pak často stávají přirozenou cílovou skupinou bankovních i nebankovních firem, které lze bez nadsázky nazvat finančními předátory systematicky vyhledávajícími tento druh klientely.

V naší zemi je bohužel stále běžná, že si lidé půjčují nejenom na luxusně vybavené své domácnosti, ale i na drahou elektroniku a nyní i stále více na nákup dovolenky. Bohužel, ve stále větší míře tomu napomáhá reklama. Opakovaně lze pozorovat dvě období intenzivního mediálního tlaku vedoucího k zadlužení. To první je datováno na období cca dva měsíce před sezonou dovolenek, to druhé za poslední cca čtvrt roku před Vánocemi. Vytváří se dojem, že bez exotické dovolenky nebo hromady nákupních věcí pod stromečkem rodina selhává a úvěr představuje

schůzky s klienty a problémy. Vystuplivě nastávají po návratu z dovolené nebo po Novém roce, kdy nastávají období splácení.

Poněvadž mnoho lidí postupně přestane zvládat obsluhu svého dluhu, ať už splácení jednoho úvěru přijetím úvěru nového. To bývá zašitkem ašbyly vedoucí do insolvenční a exekuce. Lidé v exekuci už bylo ke konci ložského roku podle Exekutorské komory téměř 600 tisíc a z nich významně šst pocházela převážně z nesplácených úvěrů.

Úvěry na spotřebu včdy byly a jsou i nadále velmi nákladné. Tak například úrokově sazba z nových hypoték byla ke konci března t.r. 4,5 % p. a., sazba z bankovních úvěrů na spotřebu byla ke konci úervna 7,9 % p. a. Celkově ročně přímě sazba u nebankovních úvěrových firem je oproti bankovním zhruba dvojnásobná a nyní se pohybuje kolem 15 až 16 % p. a. Je to důsledek jak podstatně vyššího rizika podstupovaného nebankovními firmami, tak i uplatňování nejvyšších poplatků a pokut spojených s úerpáním úvěrů na spotřebu.

Běžnou praxí bylo a je poskytování úvěrů klientům, kteří za splacení ručí hodnotnými nemovitostmi nebo jinými cennými aktivy. Podmínky úvěru byly nezáká dka stanovovány tak, aby je dlužník nemohl splnit a úvěrový předátor se mohl zmocnit majetku, který leckdy značně přesahoval hodnotu dluhu.

Nejhorším excesem při poskytování úvěrů obyvatelstvu zamezil zákon o spotřebitelském úvěru č. 257 z roku 2016. Ten spotřebitelský úvěr v zásadě jasně definoval a souasně stanovil podmínky pro poskytování spotřebitelského úvěru. Zavedl mimo jiné povinné licencování nebankovních poskytovatelů úvěrů soukromým osobám šeskou národnou bankou a stanovil jim poměrně tvrdou povinnost disponovat kapitálem ve výšce alespoň 20 milionů korun.

Zásadní změnu v poskytování spotřebitelských úvěrů ale přinesl požadavek tohoto zákona na důkladnější posouzení schopnosti dlužníka splácet úvěr. Pokud byl úvěr poskytnut, aniž by byla úvěruschopnost prokázána, je smlouva neplatná a dlužník je povinen vrátit pouze jistinu, a to je také podle svých možností.

Tohle opatření poměrně výrazně zkomplikovalo život předtiskem úvěrovým firmám. Přesto ale náily rychle zprávy, jak toto ustanovení zákona obcházet. Oblíbeným trikem je přesvědčit dlužníka o fyzickou osobu, aby si zádil živnostenským listem. V tom případě už se nejedná o spotřebitelský úvěr, ale o úvěr podnikatelský. Dlužník tak získá ochranu zákona a je v podstatě vydán do rukou svého věřitele.

Velmi nebezpečnou se tato praxe stala v případě, že dlužník vlastně hodnotnou nemovitost a současně je na něj vedena exekuce, a to z jakéhokoliv, leckdy i malicherného důvodu. Finanční předtisk neustále zkoumá katastr nemovitostí a jakmile někde zjistí exekuci, ihned kontaktuje vlastníka. Nabídnou se mu jako zachránci s tím, že mu poskytnou úvěr, z něhož bude možno exekuci náklady zaplatit. Úvěr je ovšem poskytnut buď jako podnikatelský na IČO nebo ve formě finančního leasingu. Nevztahuje se tak na něj ochrana ze zákona o spotřebitelském úvěru. Smlouva o úvěru obsahuje velmi komplikované podmínky, které prakticky nelze dodržet. Úvěr je zajištěn nemovitostí a součástí dokumentace je notářská zápis se svolením k vykonatelnosti. V důsledku toho může věřitel při prvním porušení smlouvy (které nastane obvykle ve velmi krátké době) rovnou uplatnit exekuci bez soudního řízení. Zabavení nemovitost je obratem prodána třetí straně (která ti je spolupracuje s věřitelem) a to za cenu, která je nižší než cena tržní, a to i podstatně. Dlužník tak nejenom že přijel o hodnotnou nemovitost, ale zůstal mu ještě nesplacený úvěr.

Problém se spotřebitelskými úvěry se nedotýká jenom ČR, ale představují i celoevropský problém. Proto na něj reagovaly i Evropská rada a parlament vydáním směrnice č. 2023/2225 o smlouvách o spotřebitelském úvěru, jejíž obsah byl transformován do novely zákona č. 257/2016 o spotřebitelském úvěru. Novelizace tohoto zákona ji prošlo 27. srpna t.r. četným vešmí a nyní by měla zamítnout do senátu. Tato novelizace obsahuje řadu upřesnění, novelizací, ale i nových ustanovení. Osobně mě zaujaly dvě změny.

Tou první je ustanovení par. 116a), které stanovuje opatření proti nepřiměřeným cenám spotřebitelského úvěru. V případě úvěru na spotřebu nesmí ukazatel nákladovosti úvěru (tedy úrokoví sazba plus veškeré poplatky a poplatky z titulu na roční bázi) přesáhnout čtyřnásobek REPO sazby a NB zvýšení o 8 %. Za současných podmínek by to tedy bylo 47 % roční sazby.

Druhé ustanovení se týká reklamy, kde nově musí reklamní materiály obsahovat vztah:

Pozor! Půjčte si peníze stojte peníze.

Celkově bych řekl, že novela zákona obsahuje řadu byrokratických ustanovení (nakonec je to materiál z dílny Evropské komise), neřeší ale skutečný problém, zejména včlenění uvedeného problému plynajícího spotřebitelského úvěru na úvěr aktivnostní. Rovněž dvě včlenění ustanovení mi připadají v bankovním i nebankovním úvěrovém firmám jako velmi benevolentní. Zastropování nákladovosti úvěru sice má své zabránit nejhrubším excesům, ale jinak poskytuje stále velký prostor.

V současné době kandiduji do Senátu ČR, kde bude tato novela v dohledné době projednávána. Pokud budu zvolen, měl bych k této novele řadu zásadních připomínek. V rámci jednoho článku nelze samozřejmě analyzovat celou obsáhlou problematiku životní na spotřebu. Člém článku je upozornit na nejdelší itáji problémů dané problematiky.

Ing. Vladimír Kolman, PhD., MBA

Kandidát do Senátu ČR za volební obvod č. 27 – Praha 1

Tagy

- politiky
- životní ry

Datum vytvoření

04.10.2026